

posvečena sv. Cirilu, njej nasproti na desni pa sv. Metod. Kapelice za kornimi klopami (skupaj 4) so brez oltarjev. Omenjene korne klopi, ki so iz zadnjih let XVII. stoletja, so ena največjih dragocenosti sedanje cerkve, tako lepo delo so. Po Vychodilu¹ so cenjene na 200.000 K.

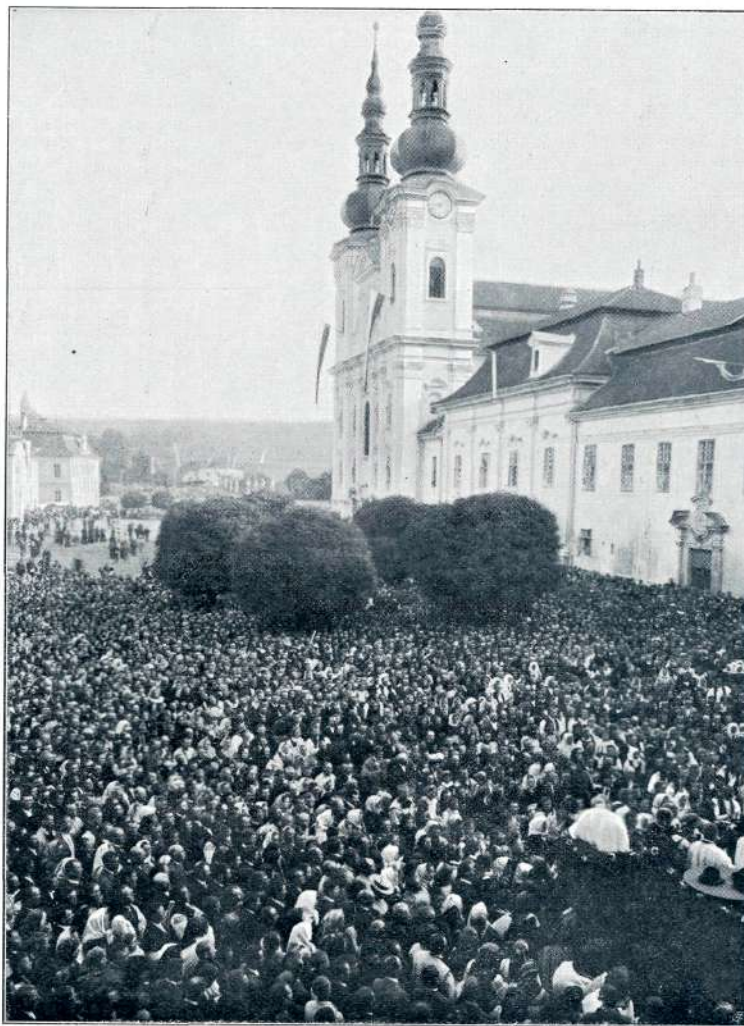
Velehrad je sicer ne ravno velika vas, a cerkvâ, ki bi tako harmonično vplivale, kjer bi se na vsakem koraku kazal fin okus in zmisel za monumentalnost, imajo tudi velika mesta malo. Nikoli ne pozabim vtisa, ki ga je napravil mogočni prostor name, ko sem prvič vstopil, in nikdar ne bom pozabil večerov, ko smo se v mraku zbrali v njem, in je pod vodstvom dr. Stojana, ko smo odhajali vun, zabučala večerna pesem, ki ni ponehala, dokler zadnji ni zapustil božjega hrama.

Pozabiti pa ne smemo tudi starih ostankov pri tej cerkvi. Tako se vidi pri kraljevski kapeli mogočen lok iz tesanih kvadrov. To ima biti ostanek stare cerkve. Ohranile so se pa tudi še tri apside v romanskem slogu, očitno ostanek stare bazilike. Med njimi je še precej praznega prostora, in ko so tu kopali, so dobili temelje še dveh apsid; tako da je gotovo po dosedanjih izkopavanjih, da je bila stara cerkev daljša kot je sedanja in je imela petero ladij. Tudi v samostanu samem se je še ohranil en romanski portal.

Ne pozabimo pa še ene velehraj-ske znamenitosti, ki je imela že tako različno usodo; to je kapelica, takozvana Cirilka. Dokler so bili cistercijani na Velehradu, je bila Cirilka župna cerkev, od l. 1784. je bila pokopališčna kapelica, ko so pa l. 1832. napravili novo pokopališče, je Cirilka ostala čisto pozabljena. Maševalo se ni več v njej, ljudje se tudi niso brigali zanjo, tako da jo je grof Sina rabil v petdesetih letih XIX. stoletja za skladišče. Ko pa se je l. 1863. imela praznovati tisočletnica prihoda sv. bratov, se je zavzel zanjo kardinal Fürstenberg in jo dal prenoviti; takrat je dobila sedanjo obliko. Notranjščina je sedaj zelo prijazna; lep lesen oltarček jo krasi. Strop je lesen. Danes so njene oblike gotske, nekdanj je bila pa romanska, kar nam dokazuje neka stara slika in eno okno, ki se je do danes ohranilo. Pobožna tradicija trdi, da jo je sv. Ciril postavil kot

vzor za veliko svetišče in da sta v tej kapelici sv. brata sama obhajala službo božjo. Njena zgodovina je nejasna, a omenjena tradicija ji je dala ime, ki ga niso mogli zatreti med ljudstvom, vkljub temu, da so ji dajali razna druga imena, kot kapelica sv. Rešnjega Telesa itd.

Zanimiva je v tej kapelici posebno ena slika, ki visi na steni in nam predstavlja sv. brata. Darovali

CIRILO-METODIJSKO ZBOROVANJE PRED VELEHRAJSKO CERKVIJO

so jo o priliki spomina smrti sv. Cirila l. 1869. pravoslavni Rusi iz Petrograda kot najstarejšo v Rusiji najdeno sliko sv. bratov. Pred to sliko pa visi zlata svetilka s cirilskim napisom, dar istih Rusov. Ko smo prvi dan svojega bivanja na Velehradu s pravoslavnim proštom Maljcevom stopili v Cirilko, mu je obraz kar zažarel veselja, ko so mu pokazali te ruske darove. Potem pa je pristopil k oltarju, mož, ki se solnce njegovega življenja že nagiba k zatonu, kakor se je sam izrazil na bogoslovskem sestanku;

¹ „Popis velehradských památností“, str. 46.